

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра менеджменту і маркетингу

Курсова робота
з «Економіки і фінансів підприємства»
на тему: «ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА. ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ»
(на прикладі ТОВ «НОВУС Україна»)

Студента 2 курсу групи М 02-21
Першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти
освітньої програми
Менеджмент комерційної діяльності
за спеціальністю 073 Менеджмент

Полищука Д.С.

Члени комісії:

Керівник:
к.е.н., доц. Насікан Н.І.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС _____

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ЇХ ВИДИ	5
1.1.Сутність та роль витрат виробництва	5
1.2.Види витрат виробництва	6
1.3.Резерви оптимізації витрат виробництва на підприємстві	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗНИЖЕННЯ У ТОВ «НОВУС Україна».....	20
2.1. Фінансово-господарська характеристика діяльності ТОВ «НОВУС Україна»	20
2.2. Дослідження формування витрат виробництва у ТОВ «НОВУС Україна	23
2.3. Шляхи зниження витрат у ТОВ «НОВУС Україна»	25
ВИСНОВКИ.....	26
РЕЗЮМЕ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29
ДОДАТКИ.....	31

ВСТУП

Витрати виробництва є одним із найголовніших факторів функціонування підприємства та виготовлення ним продукції. Тому завданням менеджменту сучасного підприємства є пошук шляхів оптимізації витрат виробництва для підвищення його конкурентоспроможності на ринку.

Актуальність теми курсової роботи зумовлена тим, що на підприємстві витратам виробництва приділяється значна увага, особливо шляхам зниження цих витрат, щоб виготовляти продукцію у найбільш вигідніший і найменш витратний для нього спосіб. Це дозволяє отримувати підприємству більші прибутки від реалізації продукції та забезпечує зростання його економічної ефективності.

Мета курсової роботи – дослідити теоретичні аспекти витрат виробництва на підприємстві та визначити шляхи їх зниження на прикладі ТОВ «НОВУС Україна».

Відповідно до поставленої мети роботи визначено наступні завдання:

- Визначити сутність та роль витрат виробництва;
- Виокремити види витрат виробництва;
- Узагальнити резерви оптимізації витрат виробництва на підприємстві;
- Надати фінансово-господарську характеристику діяльності ТОВ «НОВУС Україна»;
- Дослідити формування витрат виробництва у ТОВ «НОВУС Україна»;
- Запропонувати шляхи зниження витрат у ТОВ «НОВУС Україна».

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі забезпечення виробництва продукції підприємства ресурсами.

Предмет дослідження – витрати виробництва та шляхи їх зниження.

Методи дослідження – в процесі дослідження широко використовувалися методи аналізу і синтезу, систематизації і узагальнення, спостереження і порівняння. Також використовувався метод класифікації, зроблений для розгляду видів витрат.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ЇХ ВИДИ

1.1. Сутність та роль витрат виробництва

Питання, що турбує кожне підприємство-виробника, це обсяги виробництва та продажу стосовно від ціни та витрат на виробництво. Для того, щоб створити продукцію, виробники здійснюють певні витрати.

Поняття витрати, як пише Скрипник М.І. у своїй роботі, посилаючись на слова Грещака М.Г., Коцюби О.С., свідчить про те, що це обсяги ресурсів, що були використані організацією для досягнення своїх цілей і виміряні у грошах [11].

У загальному розумінні термін витрати виробництва означає ту вартість виробничих ресурсів, що було використано для створення того чи іншого роду продукції.

Аналізуючи статтю Андросенка О.О., який спирається на позицію Івашкевича В.Б., можна дійти до висновку, що витрати виробництва мають два напрямки. Вони можуть включати в себе сукупність спожитої кількості продукції, наприклад, сировина, паливо, електроенергія, матеріали, тобто матеріальні ресурси. Також вони представляються і як вартість вираження трудових ресурсів, до чого відносять заробітну плату, страхові внески, тощо [1]. Роль витрат виробництва полягає в тому, що вони впливають на прибуток підприємства. Чим вищі будуть витрати виробництва, тим менше прибутку буде отримано від продажу продукції або тієї чи іншої послуги. Без витрат виробництва неможливо виготовити продукцію, яка задовольнила б потреби споживачів та принесла прибуток підприємству. Підприємець виробляє товари для отримання прибутку, і він намагається покращити співвідношення між прибутком і витратами. Проте здатність конкретного продавця встановлювати ціну на ринку обмежена типом ринкової системи, а

на формування рівня цін також впливають різноманітні фактори. Через це для будь-якого виробника основним джерелом збільшення прибутку є зниження витрат для того, щоб його підприємство мало змогу існувати на ринку, а цільова функція витрат виробництва полягає в тому, що їх здійснення є необхідним для організаційного розвитку шляхом закупівлі тих чи інших матеріалів, палива тощо. На додаток, підприємство повинно забезпечити такий рівень витрат, який дозволяв би не тільки виробляти продукцію, але і отримувати достатній прибуток від її реалізації. Раціональні способи планування та контролювання витрат виробництва виступають ключовими чинниками успішної діяльності підприємства та забезпечення його прибутковості.

1.2. Види витрат виробництва

У науковій літературі та у практичній діяльності виділяють різні види витрат виробництва. Так, Іванілов О.С. виокремлює бухгалтерські, або явні витрати, альтернативні та безповоротні витрати [6, с. 272]. До явних витрат виробництва на підприємстві відносять витрати, виражені у грошовій формі, на оплату праці, покупку різноманітних матеріалів, сировини, енергії, амортизація основних фондів та інші витрати, що є важливими для того, щоб здійснювалось виробництво та реалізація продукту. Взагалі, такі витрати називають явними, але з часом з'явилась інша назва – бухгалтерські витрати. Це пов'язано з тим, що такі витрати мають розрахунки із фінансовими звітами, а фінансові звіти – це синонім бухгалтерської звітності, в якому досліджується рух грошей на підприємстві за точний звітний період, а також стан фінансів підприємства, усі можливі результати праці та його діяльності. Слід зауважити, що сукупність всіх витрат, що є явними, відтворює собівартість продукції. Різниця між остаточно визначеною ціною, що називається ціна реалізації, та собівартістю створює прибуток підприємства. Інші витрати, що називаються альтернативними або неявними, це витрати, в

яких використовують також фактори виробництва, але для того, щоб знайти найкращий їхній альтернативний варіант використання. Такий вид витрат використовують тоді, коли існують так звані альтернативні варіанти. Такі витрати є неявними, бо їх досить складно виявити і вони не є явно вираженими.

На відміну від двох видів витрат, що було зазначено вище, безповоротні витрати – це такий вид витрат, що був вже раніше утворений і є невідшкодованим. Наприклад, до такого виду витрат можна віднести витрати на розрахунки ефективності проєкту підприємства або інші дослідження, що проводились раніше, такі витрати не мають змогу бути врахованими при дослідженнях проєктів компанії, бо, як говорилося раніше, вони утворилися раніше і не можуть впливати на той чи інший проєкт та його ефективність.

Витрати виробництва на підприємствах можуть з'являтися завдяки їхніх інвестиційних рухів, а також завдяки впровадженню фінансової, інвестиційної та звичайної (операційної) діяльності. Під операційною, або звичайною діяльністю можна розуміти основну діяльність підприємства і інші різновиди діяльностей, що не мають зв'язок із фінансовою, а також із інвестиційною діяльностями. Така діяльність має тісний зв'язок з виробництвом продукту, а також його реалізацією.

Фінансову діяльність можна охарактеризувати як таку діяльність, що має змогу робити зміни у розмірах капіталу, а також вплив на зміни у складі позикового (виплати дивідендів, емісії акцій, облігацій, отримання або погашення позики тощо) та власного капіталу компанії (власні джерела компанії для фінансувань, що були внесені будь-якими членами підприємства, або залишені ними із чистого прибутку). Що стосується інвестиційної діяльності, то остання відображає отримання та реалізацію необоротних активів, термін використання яких перевищує один рік, надання позик фізичної або юридичної особі, придбання короткострокових фінансових інвестицій, тобто цінних паперів і акцій, купівля та продаж

довгострокових фінансових інвестицій. Існують також екстрені події, що можуть виявитись завдяки надзвичайним ситуаціям, наприклад, примусове позбавлення власності або завдяки різноманітним стихійним лихам.

Вище перелічені діяльності підприємства мають свої витрати, а саме :

- а. Операційні
- б. Фінансові
- в. Інвестиційні
- г. Непередбачувані

Операційними (поточними) називаються витрати, які тісно пов'язані із виробництвом продукції та її реалізацією, тобто із операційною діяльністю. Частина таких витрат може бути циклічною і повторюватись. Прикладом такої частини можна вважати витрати на сировину, зарплату працівників, матеріали тощо. Щодо іншої частини, вона залишається незмінною незалежно від діяльності виробництва продукції, наприклад, витрати утримання приміщень або управлінського персоналу.

Фінансові витрати – витрати, які мають тісний зв'язок з управлінням фінансів корпорацій, організацій, а також створенням фінансових операцій. Варто зауважити, що такий вид витрат виникає не досить постійно тому, що організація не завжди робить фінансову діяльність. Але, загалом, до таких витрат можна віднести відсотки на позиках, тобто облігації, кредити банків і різні борги. Також до таких витрат відноситься амортизація, а саме витрати на амортизацію. Прикладом цього можуть стати автомобілі та інший транспорт, споруди, тощо. Курсові різниці також є невід'ємним прикладом фінансових витрат, вони пов'язані із змінами у курсах валют або є різницею між продажами та купівлями валют. На додаток, фінансові послуги, а саме, послуги банкірів, юристів, аудиторів, тощо, а також страхування, резерви щодо можливих втрат, фінансові комісії (операції, що пов'язані із конвертаціями валют, тощо) є яскравими прикладами цього виду витрат.

Інвестиційні витрати – інший тип витрат, який пов’язаний із інвестиційною діяльністю, тобто це такі витрати, які було здійснено у довгострокове вкладення свого капіталу для того, щоб через досить тривалий час це підприємство отримало свій прибуток. Прикладом таких витрат можуть бути так звані довгострокові активи (споруди, машини, техніка, тощо), власні будівництва та розробки свого продукту або технології і т.ін. Особливо звертається увага на купівлю цінних паперів, наприклад, акцій і облігацій. Витрати на патенти, торгові марки або інші ліцензії також відносяться до цієї категорії витрат. Але, такі витрати також не завжди виникають на підприємстві, бо воно також може не проводити таку діяльність.

Непередбачувані витрати – досить рідкий вид витрат, особливість якого полягає в тому, що вони можуть виникати через різноманітні та стресові події, а такі витрати також не було заплановані при аналізі діяльності підприємства. Прикладом таких витрат можуть стати, як говорилося раніше – природні лиха, до цього відносять природні катастрофи, пожежі, аварії. Такими витратами можуть бути і витрати медичного характеру, а саме трата на ліки або інші послуги внаслідок несподіваної хвороби або інциденту. Несподівані поломки будівлі, машини, тощо є також непередбачуваними витратами, оскільки такі події не заплановані організацією. Витрати на відновлення проєкту після несподіваних втрат репутації підприємства, ринкових змін, судів, втрат контрактів теж відносяться до такого типу витрат.

Структурно найскладнішим різновидом витрат, як зазначає автор підручника Економіка підприємства Бойчик І., є операційні витрати, які характеризуються багатьма ознаками (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Операційні витрати підприємства

Напрямок витрат	Ступінь	Спосіб	Зв’язок з	Економічний
-----------------	---------	--------	-----------	-------------

	однорідності	віднесення на окремі види продукції	обсягом виробництва	зміст та місце виникнення
Адміністративні витрати Витрати на виробництво Витрати на збут Інші операційні витрати	Прості Комплексні	Прямі непрямі	Постійні змінні	Елементи витрат Статті витрат

Як наголошує автор, до витрат виробництва належать такі витрати, що показують втрати на покупку чи отримання будь-яких ресурсів, що можуть бути застосовані для виробництва тієї чи іншої продукції, наприклад, до таких витрат звичайно відносять електроенергію, зарплату працівникам, а також матеріали, сировину тощо [3, с. 272]. До адміністративних витрат відносять витрати підприємства такі, що стосуються утримування управлінських та адміністративних працівників організації, на додаток такі витрати стосуються оплати за різноманітні послуги: охоронні, юридичні, комунальні, аудиторські, тощо. Витрати на збут характеризують втрати підприємства на зарплати робітникам, що належать до відділів збуту, також це витрати, що спрямовані на різноманітну рекламу своєї діяльності, амортизацію основних фондів підрозділів збуту, утримку складів організації, що містить вже готову продукцію і т.д. Останні, а саме інші операційні витрати – це витрати, пов'язані із орендою, виробничими запасами, нестачею товару та матеріалів, різним покриттям боргів організації, тощо. Щодо ступеней однорідностей, виділяють прості, або одноелементні та комплексні категорії витрат [3, с. 274]. До простих витрат відносять характеристику одного економічного змісту. До таких, наприклад, можна віднести сировину і матеріали. Аналіз простих витрат допомагає організації приймати важливі стратегічні рішення, розв'язувати проблеми ціноутворення, виробничої діяльності і бюджетування. Комплексними витратами, що можуть мати назву

непрямі витрати, називаються такі втрати керівництва, які охоплюють кількість витрат, а також є різнорідними. До них відносяться загальні витрати на виробництві та управлінні, втрати на реклами та маркетингову діяльність організації, фінансові звіти, юридичні операції, бухгалтерський облік і т.д. Такі витрати можуть допомогти організації аналізувати собівартість їхньої продукції, включаючи оцінку рентабельності, бюджетування, тощо. Щодо способу віднесення на окремі види продукції виділяють прямі і непрямі витрати. Прямими витратами вважаються такі втрати організації, що тісно пов'язані із виробництвом самої продукції. Прикладом таких витрат можуть бути сировина і матеріали. На думку Іванілова О.С., простими витратами, які стосуються оплати праці, можуть бути зарплата та інші оплати робітникам [7, с.590]. Також існують і витрати, що мають зв'язок із амортизацією, соціальними заходами тощо.

Для того, щоб розрахувати показник суми прямих витрат, користуються формулою [6] :

$$P_v = M + Z + A, \quad (1.1.)$$

де P_v — прямі втрати на виготовлення продукції;

M — вартість матеріалів, яку використовують при виготовленні продукції. Вартість при купівлі матеріальних ресурсів шукають за діючою ціною, яка не враховує податки на додану вартість;

Z — витрати на оплату праці, включаючи виплати стимулюючого характеру, такі як різноманітна кількість премій, надбавок, тощо, а також компенсації, що зв'язані з розкладом робіт та умовою цих робіт і плата за чергові та додаткові відпустки, тощо;

A — витрати на експлуатаційну діяльність машин і механізмів, що відносять до амортизаційних відрахувань на повні відновлення механізму та машини і інших основних фондів промисловості; орендні плати після

використання орендованого обладнання в такому розмірі, який був написаний у договорі ; витрати на обслуговування техніки, ремонтні послуги; паливо, енергії і інші ресурси для експлуатації і також інші витрати організації.

Непрямими витратами є такі витрати, які не мають змогу відноситись до тої чи іншої діяльності продукції, наприклад зарплати персоналу сфер обслуговування та управління. Такий вид витрат включає:

- а. витрати адміністративного та господарського характеру, що представляють собою оплату праці адміністративного і господарського персоналу, відрахування на потреби соціального плану, а саме на державні соціальні та медичні страхування, забезпечення пенсій, в фонд державної зайнятості населення , тощо . На додаток, утриманні канцелярських потреб, відряджень , тощо;
- б. витрати для того, щоб обслуговувати працівників, включаючи витрати на підготовку та перепідготовку персоналу , на забезпечення досить важливих послуг санітарно-гігієнічного та побутового планів , витрати на охорону праці і техніку безпеки тощо;
- в. витрати для організації виробництв продукції на площадках , особливо такі витрати, які мають зв'язок з ремонтною діяльністю малоцінного інструменту та інвентарів, що використовують у виробництві підрядних праць і робіт, що не мають відношення до основних доходів; також утриманні пожежної та сторожової охоронної сфери діяльності ; витрати по проектуванням промислових праць, тощо.
- г. інші втрати, до яких відносяться платіжні засоби з особливо обов'язковим страхуванням майна господарчої сфери керівництва; кредитні платежі банків у таких границях ставок, які було встановлено законом; витрати, що пов'язані з рекламною сферою, тощо.;

д. витрати, що не є врахованими нормами накладних витрат, але такі витрати було віднесено на їхній рахунок. До такої сфери можуть включати допомогу у зв'язку зі втратами працездатності внаслідок травм від промислової діяльності, яка оплачується працівникам підприємства на основі рішень суду; збори, платежі, а також інші обов'язкові відрахування, наприклад, податки на водіїв та учасників автомобільних доріг, плати за землі, тощо.

Із категорії зв'язку з обсягами виробництва, виділяють також два підтипу: постійні та змінні витрати. На додаток, такі витрати витікають із прямих витрат. З приводу постійних витрат – такі втрати підприємства, а саме суми таких витрат не зв'язані із виготовленням продукції на виробництві, говорячи прямо – вони не залежать від таких факторів. До таких витрат можуть відносити експлуатаційні витрати на управлінні, спорудах, тощо. Виокремлюють також такі витрати, які є умовно-постійними, що мають потреби змінюватися коли виробництво має зміни неістотно. А змінні витрати, навпаки, залежать від обсягу виготовленого продукту підприємством. Прикладами таких витрат можуть бути:

- а. пропорційні витрати, які можуть змінюватися прямо пропорційно до змін обсягів виробництв, наприклад, сировина, матеріал, комплектуючі засоби та ін.;
- б. непропорційні, які прийнято розподіляти на прогресуючі та дегресуючі, що змінюються швидше за обсяги виробництва і ті, що змінюються повільніше за обсяги виробництва.

Відмінність цих двох типів витрат, а саме постійних та змінних створює концепції інтервалу праці на організації: короткострокові і довгострокові періоди. До короткострокового періоду належить особливість того, що при цьому періоді організація не має змоги змінювати свої виробничі потужності. Воно тільки може змінювати так званий об'єм ресурсів, тобто збільшити чи зменшити трудові або матеріальні ресурси і таким чином регулює випуск

продуктів. Постійні витрати залишаються такі самі і не міняються, а змінні – змінюються. До довгострокового періоду належить така концепція, що при випуску продукту підприємство використовує усю свою виробничу потужність і навіть додатково створену потужність. Такі витрати, загалом створюють витрати, які мають назву загальні чи валові, та їх шукають за формулою [6] :

$$TC = FC + VC, (1.2.)$$

де TC — валові витрати;

FC — постійні втрати;

VC — змінні витрати.

За економічним змістом та місцем виникнення виділяють дві концепції: елементи витрат та статті витрат. До елементів витрат на виробництві виокремлюють оплату праці, а саме форму всіх основних зарплат штатних і позаштатних робітників організації; витрати матеріального плану, якими можуть бути така характеристика компонентів, як матеріали, енергія, паливо, комплектуючі, напівфабрикат, тощо; єдині соціальні внески, які застосовуються щодо втрат працездатності робітника, нещасного випадку на підприємстві, фонди страхувань при безробітті та ін.; амортизації основних фондів, до яких включають так звані амортизаційне відрахування за встановленою нормою від їх вартості, та інші необоротні матеріальні активи та нематеріальні активи і останній пункт, це інші витрати операційного характеру, тобто різна вартість робіт та послуг сторонніх підприємств, суму податків і зборів, але крім податку на прибутки, витрати від курсової різниці, знецінень запасу, псування цінностей і сум фінансових санкцій та ін. Щодо статей витрат – це така концепція витрат, що відрізняється між собою функціональними засобами при виробництві та місцем, де проходить саме виробництво. Статті формують собівартість, а саме калькуляцію продукції. Калькуляційними статтями вважають:

- а. Зарплату працівників на виробництві
- б. Матеріал та сировина
- в. Загальні виробничі витрати (витрати на утримання обладнання)
- г. Витрати адміністративного характеру (обслуговування потреб організації)
- д. Витрати поза виробничого плану (витрати на упаковки товарів, рекламу, тощо)
- е. Відрахування на соціальні заходи на працівників організації (страхування)

Статті витрат мають відрізнятися від елементів витрат в тому плані, що статті відносяться тільки до витрат на конкретні вироби, а елементи витрат відносять до усіх витрат на підприємстві.

Надалі слід вернути увагу на граничні витрати, які також мають великий вплив на рух підприємницької діяльності. Вони пояснюються тим, що вони є відношеннями об'ємів продукту на виробництві та граничними витратами, також, вони є достатньо корисними, коли треба випускати продукцію якомога більш дешевою [7, с. 1]. Шукають такі витрати по наступній формулі [6]:

$$S_{гр} = \Delta VC / \Delta Q, \text{ (1.3.)}$$

де $S_{гр}$ – граничні витрати

ΔVC — приріст змінних витрат;

ΔQ — приріст об'єму випуску продукції.

Слід зосередити увагу також на середніх витратах, які є витратами тільки на ту одиницю продукції, що виробляється. Існує три види витрат : середні валові, середні змінні та середні постійні. Середні валові витрати шукають по формулі [6] :

$$S_{\text{ср}} = TC / Q \quad (1.4)$$

де $S_{\text{ср}}$ — середні валові витрати;

TC — валові витрати;

Q — об'єм випуску продукції.

Середні постійні витрати шукають за формулою [6] :

$$AFC = FC / Q \quad (1.5.)$$

де AFC — середні постійні витрати;

FC — постійні витрати;

Q — об'єм випуску продукції

Середні змінні відповідно шукають таким шляхом [6]:

$$AVC = VC / Q \quad (1.6)$$

де AVC — середні змінні витрати;

VC — змінні витрати;

Q — об'єм випуску продукції.

Усі описані види витрат виробництва є відповідно важливими знаннями при проектуванні бізнес-концепцій і взагалі для підприємства і провадження підприємницької діяльності будь-якими суб'єктами сфери бізнесу.

1.3. Резерви оптимізації витрат виробництва на підприємстві

Хотілось би почати з того, що, для того, щоб підприємство мало зростаючий прибуток та загальний розвиток серед конкурентів, існує таке поняття як оптимізація витрат, що означає процес , або стратегію розподілу

витрат організації для того, щоб вона була якнайбільш конкурентоспроможною на ринку та постійно розвивалась [2, с. 9].

При такому процесі витрати аналізуються, розподіляються, контролюються витрати та всі спостереження над ними компанією. Наприклад, такі аналізи допомагають робити певні висновки при не ефективних робітниках на підприємстві, оптимальних використань тих або інших ресурсів або їхніх відхилень при веденні господарської діяльності, тощо. Також це допомагає виявити перевитрати або, де ще можна скоротити певну кількість витрат без негативного впливу на виробництво, що також можливо при певних випадках на підприємстві. Існує таке поняття, як резерви витрат виробництва, яку грають важливу роль при веденні підприємницької діяльності. Таке поняття виходить із латинського «reservo», тобто зберігати, та означає невикористані в даний момент з різних причин ресурси праці, виробничі потужності, матеріальні та фінансові ресурси [10, с. 260] . На додаток, інший підручник класифікує поняття резерви як так звану економічну категорію, яка означає певні здійснення для збільшень виробництва продукту та зменшень використання ресурсів без впливу на виробництво. Прикладами ресурсів для оптимізації можуть бути паливо, сировина, енергія, фінансові і трудові ресурси, тощо [12, с. 93]. Щодо підприємницької діяльності, виділяють особливу групу чинників, яка зумовлена із економією на ресурсах виробництв, яка називається групою техніко-економічних чинників , до якої належать підвищення технічних рівнів на виробництві, тобто поліпшення якості виробів, та впровадження більш нових видів сировини, техніки, матеріалів, тощо ; зміни у відносних розмірів амортизаційному відрахуванні, що має конкретний зв'язок із тими змінами у виробництві я. а саме збільшення чи зменшення його обсягів ; вдосконалення організацій виробництв та роботі, що виявляє собою декілька напрямків: зміна в управлінні виробництва, його обслуговування , технологічні і матеріальні забезпечення, розширення виробництва та

зменшення втрат , що є зайвими для компанії. Хотілось би зауважити , що можна розраховувати вище перелічені зміни втрат , завдяки появі нових виробництв за такою формулою[12]:

$$E_B = C_1 - \frac{C_0}{100} \times T_1, (1.7)$$

де E_B — економія витрат завдяки появі нових виробництв;

C_1 — витрати на одну гривню виробленої продукції нового виробництва;

C_0 — середні витрати на одну гривню виробленої продукції в базовому році;

T_1 — обсяг виробленої продукції нового виробництва.

Зміни в обсязі виробництва, які ведуть за собою зміни постійних втрат , що вимірюється як одна гривня продукції.; кількість витрат може змінюватися деякий період (один рік), але вони не є пропорційними щодо обсягів продукції, які зростають, а визначити постійні витрати можна наступною формулою [12]:

$$C_{пв} = C_{пв} - \frac{C_{пв}}{T_p} \times 100, (1.8)$$

де $C_{пб}$ — суми постійних витрат у базовому році;

$C_{пв}$ — приріст втрат у базовому році, що зв'язаний із зміною у збільшенні обсягу на виробництві, до зростань обсягів продукту зміни є непропорційними ;

T_p — темп зростань обсягів виробництв в базовому році, виражений у відсотку.

На додаток, можна шукати й навіть економію постійних втрат, шукають за таким планом [12]:

$$E_{п} = \frac{T \times C_{пб}}{100} (1.9.)$$

де, E_p — економії постійних втрат;

T — темп приросту вироблених продукцій у запланованому році, що порівнян із базовим роком та виражений у відсотку;

$С_{пб}$ — сума постійних втрат базового року.

Останнім техніко – економічним чинником можуть бути інші чинники які називаються галузевими. Прикладами таких чинників можуть бути поява нового виробництва або цеху, вдосконалення та розуміння виробництв на організаціях, тощо.

Тому, автори Цимбалюк Л.Г., та Скригун Н.П., виокремили так звані резерви щодо зниження витрат завдяки вище переліченим чинникам: оптимізації витрат на логістику та продукцію, зменшення витрат на обслуговуванні виробництв, та витрат, що є трудовими (оплата праці, тощо.), збільшення кооперацій та збільшення продуктивної праці завдяки тому, щоб виробництво робило перевиконання встановленої норми виробітку. Також вони виділяють економію та раціональні використання ресурсів на підприємстві як також важливий резерв зниження витрат. Тому, резерви грають дуже важливу роль у діяльності підприємства, оскільки такі заходи призначені для того, щоб зменшувати витрати організації.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗНИЖЕННЯ У ТОВ «НОВУС Україна»

2.1. Фінансово-господарська характеристика діяльності ТОВ «НОВУС Україна»

«Новус Україна» – мережа супермаркетів в Україні, що характеризує себе як одну з найбільш перспективних та найбільш успішніших магазинів країни. Своєю діяльністю компанія розпочала у 2008 році у Криму, а у Києві перший магазин відкрився аж через рік. З квітня 2022 року були реалізовані онлайн-продажі та дистрибуція продукції. Стосовно офіційного сайту «Новус Україна», загальна площа всіх супермаркетів становить 170000 кв.м., а загальна кількість робітників – близька 4500 осіб [8]. Магазины «Новус Україна» пропонують велику купу вибору продуктів, наприклад, продукти харчування, побутова техніка або електроніка, товари для дому та господарству, косметика, тощо. Також, «Новус Україна» активно використовує онлайн-технології для зручності покупців свого товару. На додаток, вони надають досить корисну можливість замовити товари шляхом онлайн і отримувати їх у зручний для клієнта час. Також треба зауважити, що особливість даної мережі супермаркетів полягає у її акційній політиці, де пропонують вигідні знижки на велику купу товарів, що залучає все більше і більше нових покупців. Крім того, супермаркет пропонує так звану програму лояльності для покупців, які постійно купують там товар, де накопичені бонуси використовуються для знижок на покупки продуктів та товарів. Завдяки звітам організації, можемо проаналізувати фінансово-господарську характеристику її діяльності.

Таблиця 2.1.

Динаміка фінансових результатів

Динаміка фінансових результатів	2019	2018
Дохід від реалізації	9 139 929	7 820 924
Собівартість реалізації	6 740 443	5 747 881

Валовий прибуток	2 579 486	2 073 043
Доходи з оренди	216 220	183 113
Операційні витрати	2 286 033	1 798 835
Операційний прибуток	509 673	457 321
Фінансові витрати	489 272	395 454
Фінансові доходи	3 293	15 282
Прибуток від курсових різниць	212 274	48 577
Прибуток до оподаткування	235 998	134 455
Витрати з податку на ресурси	52 953	48 917
Прибуток за рік	183 045	85 538
Усього сукупних доходів за рік	183 045	85 538

Стосовно таблиці, яку було взято у фінансовому звіті за 2018 та 2019 роки ми можемо побачити динаміку фінансових результатів і можна виокремити той факт, що всі показники зросли із 2018 до 2019 року крім фінансових доходів, до яких зазвичай належать відсотки, дивіденди, тощо, що було отримано від фінансових інвестицій, оскільки компанія не займалась такою діяльністю у 2019 році.

Таблиця 2.2.

Результати діяльності

Показник	2019 (тис. грн.)	2018 (тис. грн.)	Зміни (тис. грн.)	Зміни (в %)
Виручка	9 319 929	7 820 924	1 499 005	19,17%
Валовий прибуток	2 579 433	2 072 991	506 442	24,43%
Маржа	27,68%	26, 51	-	1,17%
Чистий прибуток	190 163	87 304	102 859	117,82%

Інша статистична таблиця, що взята у звіті за 2018 та 2019 роки, характеризує такі показники, як виручка, валовий прибуток, маржа та чистий прибуток. Слід спочатку пояснити кожен з цих показників. До виручки відносять ту суму грошей, яку «Новус Україна» від продажу товарів. Валовим прибутком називають різницю між собівартістю та виручкою від реалізації, а чистий прибуток – прибуток організації після сплати податків на прибуток. Маржою вважається валовий прибуток, що виражається у відсотках чи в абсолютному виразі. Стосовно таблиці 2.2., збільшився такий показник, як виручка – на 1 499 005 грн. завдяки збільшенню у попиті та

появі нових магазинів на ринку. Валова маржа зросла на 1,17%, а чистий прибуток зріс на 102 859 грн.

Загалом, "Новус Україна " є та буде досить успішною компанією, яка має достатньо непогані фінансові показники та гарно позиціонується на ринку в Україні.

На додаток, завдяки фінансовому звіту за 2019 рік було виявлено перелік ризиків діяльності компанії, а саме :

Ризик зміни ринкових цін на товари, що є пов'язаним із неможливістю компанії впливати на цінові зміни на сировину та матеріали.

Ризик постачань, який є зв'язаним із можливостями порушення постачальниками термінів або обсягу поставки тому, що діяльність організації напряму залежить від наявності всіх необхідних для виробництва матеріалів, таких як сировина, напівфабрикати, тощо.

Валютний ризик описує себе як досить важливе значення для фінансових результатів завдяки змін у курсу валюти, що має відношення до господарської діяльності організації.

Ризик знецінення запасів означає такий ризик, де підприємство несе збитки завдяки зменшенню вартості товарних і матеріальних запасів. Ризик такий має зв'язок з термінами зберігання, ліквідність товарів, належне планування виробництв, а також продажів і на додаток, умови зберігання товарів.

Ризик цей має можливість до втрат чи пошкоджень майна завдяки стихійним лихам, крадіжкам, виробничим аваріям, неналежним зберіганням, чи транспортуванням, тощо.

Підприємницький ризик, який має тісний зв'язок із виборами та ухваленнями рішень, що є управлінськими та навіть на різних рівнях структури в управлінні, до якої належить цінова політика, стратегія закупки, виробництво та реалізація товару, обсяги продажу асортиментів продукції, їх споживчих якостей, тощо.

Ризик зниження рівня споживчого попиту, що є характеризованим

невизначеним попитом на продукцію та спроможність організації реагувати на потреби ринку у гнучкому плані.

2.2. Дослідження формування витрат виробництва у ТОВ «НОВУС Україна»

Щоб підприємство працювало беззбитково і досягло фінансової стійкості, необхідно не тільки мати необхідні ресурси, а й правильно встановити нормативний рівень їх витрат, визначити виробництво і реалізацію продукції, тобто мати чітке уявлення про структуру виробничих витрат підприємства.

Із 2013 року компанія «Новус Україна» працює із Європейським банком реконструкції та розвитку, яка надала компанії 50 000 000 доларів щоб організувати та почати роботу торгівлі продукції в Україні. На додаток, директор «Новус Україна» Олексій Панасенко виокремив, що загалом фрукти та овочі поставляють із країн півдня . Такими країнами є Туреччина, Греція, Іран та Єгипет. Також «Новус Україна» отримує продукцію із Херсонської та Миколаївської області, а саме картоплю, капусту, тощо. Але, завдяки сьогоdnішній ситуації в країні, таку продукцію отримують не в травні як завжди, а у червні, що досить сильно псує процес торгівлі. Багато продуктів та брендів зникло з продажів завдяки тому, що вони знаходяться на окупованих територіях. До таких брендів продуктів відносять «Чумак», «Sandora» , тощо.

Таблиця 2.3.

Операційні витрати

Витрати	2020	2019
Витрати на персонал	1 315 462	1 333 413
Знос основних засобів та амортизація нематеріальних активів	632 943	487 518
Витрати на технічне обслуговування	165 446	135 206
Комунальні послуги	132 783	128 263
Послуги банків	124 688	91 242

Витратні матеріали	88 432	79 405
Технічне обслуговування приміщень	86 177	70 439
Витрати на маркетинг та рекламу	66 518	70 179
Інше	216 898	89 176

Сумарно рахуючи витрати з таблиці, що було взято із звіту за 2020 та 2019 роки, можемо розглядати, що у 2019 року вони становили 2 284 842 гривень, а у 2020 – 2 829 327, тобто, за рік витрати збільшилися на 544 485 гривень. Розглядаючи більш детально витрати, бачимо, що за рік витрати збільшилися серед зносу основних засобів та амортизації нематеріальних активів, витрати на технічне обслуговування, комунальні послуги, послуги банків, витратні матеріали, технічне обслуговування приміщень та інші витрати.

Таблиця 2.4.

Фінансові витрати

Фінансові витрати	2020	2019
Витрати від курсових різниць	445 629	-
Процентні витрати за договорами оренди	351 133	392 265
Процентні витрати за банківськими та небанківськими позиками	83 045	75 678
Проценти за отриманою фінансовою допомогою	10 015	21 329
Підсумок	889 822	489 272

Також було знайдено звіт про фінансові витрати діяльності компанії за 2019 – 2020 роки і можна побачити, що процентні витрати за договорами оренди та проценти за отриманою фінансовою допомогою були вищими у 2019 ніж у 2020 року, тільки процентні витрати за банківськими та

небанківськими позиками стали більше у 2020 року на 7 367 грн. Нажаль, витрати курсової різниці є невідомими за 2019 рік і у підсумку, фінансові витрати збільшились за рік на 400 550 тис. грн.

2.3. Шляхи зниження витрат у ТОВ «НОВУС Україна»

Загалом, шляхи зниження витрат є достатньо важливою концепцією при веденні підприємницької діяльності, тому мають право розглядатись, але, такі шляхи не повинні заважати процесу праці та погіршенню якості виробничої діяльності. Такий процес може допомогти компанії підвищити конкурентоспроможність, збільшити прибуток і навіть стимулювати та мотивувати працівників підприємства. Аналізуючи виробництво компанії «НОВУС Україна», а саме операційні витрати організації, можемо виокремити деякі шляхи, спрямовані на зниження витрат на виробництві. Такими шляхами можуть бути зниження витрат на електропостачання. Мається на увазі, що на сьогоднішній час варто використовувати енергоефективні технології, використовувати сонячні батареї, зменшувати витрати на опалення, тощо, а також, оптимізація виробничих процесів, тобто, використання більш ефективного обладнання [5, с.42-43]. Іншим шляхом може бути скорочення робочої сили, які не виконують норми виробітку і праця завдяки автоматизації. Але, менш радикальними методами можуть бути підвищення мотивації працівників для більш ефективної праці та забезпечення достатньо належних умов для того, щоб розвивати та навчати персонал ефективно працювати [4, с.2-3]. Корисним для компанії також будуть оптимізація витрат на логістику та транспортування шляхом аналізу та пошуку більш економічних доріг для перевезення продукції та зменшення витрат на упаковці товарів, виробничому обслуговуванні і ремонтних роботах.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі проаналізовано сутність та роль витрат виробництва і вона полягає в тому, що виробничими витратами вважаються грошові кошти підприємства, які витрачаються на організацію та працю виробництва. Такі витрати можуть розділятися на трудові і матеріальні ресурси, до першого типу відносять зарплату, соціальні виплати, страхові внески, тощо. До другого типу відносять сировину, паливо, енергію. Витрати є необхідними при виробництві товару чи продукту або наданні послуг.

Виявлено види виробничих витрат, до яких відносять : бухгалтерські, альтернативні, безповоротні. В залежності від діяльності підприємства розділяють операційні, фінансові, інвестиційні, непередбачувані. Операційні витрати діляться на адміністративні, виробничі, витрати на збут, інші операційні витрати, прості, комплексні, прямі, непрямі, постійні, змінні, валові, елементи і статті витрат. Окремо виділяють граничні витрати, середні змінні, середні постійні та середні валові витрати.

Виявлено поняття резервів оптимізації витрат виробництва, що являють собою корисні заходи оптимізації витрат для організації, завдяки яким компанія може знижувати свої витрати без втрат на якість продукту чи виробничий процес. Такими заходами можуть бути : оптимізація витрат на логістику, зменшення витрат при обслуговуванні виробництв, збільшення кооперацій та збільшення робочих операцій завдяки перевиконанню норму виробітку і також економія або раціональне використання ресурсів на підприємстві.

Проаналізована фінансово-господарська характеристика діяльності ТОВ «НОВУС Україна». Компанія розвивається із 2008 року і досить непогано відчуває себе на ринку супермаркетів України. Згідно із звітом динаміки фінансових результатів за 2018-2019 роки, усі показники таблиці підприємства зросли, що свідчить про розвиток супермаркету крім

фінансових доходів (дивіденди, відсотки, тощо), це пов'язано з тим, що компанія не займалась такою діяльністю у 2019 році. Також, результати діяльності компанії покращились.

Досліджено формування витрат виробництва компанії, основними витратами компанії були операційні, які збільшились за рік на 544 485 грн. і фінансові, що збільшились на 400 550 тис. грн протягом 2019-2020 років.

Виокремлено шляхи зниження витрат у ТОВ «Новус Україна», а саме: зниження витрат на енергію, зменшення кількості робітників, автоматизація процесів, економічні транспортні та логістичні заходи, зменшення витрат на ремонт та обслуговування виробництва.

РЕЗЮМЕ

Було визначено роль і значення витрат виробництва для діяльності підприємства. Проаналізовано та виведено види витрат виробництва, їхні підтипи та термінологія кожного виду. Також, було виявлено поняття резерв оптимізації витрат виробництва і актуальні резерви витрат, що можуть бути корисними для підприємства. Досліджено фінансово-господарську діяльність ТОВ «НОВУС Україна», проаналізовано формування витрат товариства, а також запропоновано шляхи зниження витрат на цьому підприємстві.

RESUME

There was determined the role and importance of production costs for the activities of the enterprise. The types of production costs, their subtypes and terminology of each type were analyzed and displayed. Also, It was identified the concept of reserve optimization of production costs and actual reserves of costs that can be useful for the enterprise. The financial and economic activities were investigated of the NOVUS Ukraine company, and, in addition, the formation of costs of this organization was analyzed, as well as there were proposed ways to reduce costs at this enterprise.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросенко О.О. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ЇХ РОЛЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2016. Випуск 15. С. 126-128. DOI: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/15-2016/15-2016.pdf#page=126>
2. БЕНЬКОВИЧ А.Є. , ЛОМТЄВА І.М., СНАЧОВ М.П. ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ. DOI: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10171/1/Benkovych.pdf>
3. Бойчик І. Витрати на виробництво та реалізацію продукції. Економіка підприємства. 2016. с.272-275.
4. Заїка О. С. ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ. DOI:<http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/1416/1/Заїка%20О.С.%20Шляхи%20зниження%20витрат%20на%20виробництво%20продукції.pdf>
5. Звіт про управління «NOVUS Україна» за 2019 рік. DOI: [zvit.pdf \(novus.ua\)](http://novus.ua/zvit.pdf)
6. Ібрагімов І. Р, Чупріна М. О. Оптимізація витрат як складова системи підвищення конкурентноспроможності на вітчизняних підприємствах. с.42-43.
7. Іванілов О.С. Витрати виробництва, собівартість продукції та ціноутворення на підприємстві. Економіка підприємства. 2009. с.590-596. DOI:https://shron1.chtyvo.org.ua/Ivanilov_Oleksandr/Ekonomika_pidpryemstva.pdf
8. Левковець С.В. Основні напрями зниження витрат виробництва. DOI: <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2220/1/LekovecSB..pdf>
9. Офіційний сайт компанії «NOVUS Україна». DOI: <https://novus.ua/about-us>

10. Панасенко О. Novus: Як мережа працює без брендів Чумак, Sandora та херсонських кавунів. URL: <https://rau.ua/personalii/novus-bez-chumaka-sandora/>
11. Проценко Н.Б., Писаренко Б.А. АНАЛІЗ РЕЗЕРВІВ РОСТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА». DOI: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4141/1/58.pdf#:~:text=%D0%A0%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%B8%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%B0%20-%20%D1%86%D0%B5%20%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1>
12. Скрипник М.І. СУТНІСТЬ ВИТРАТ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ. Державна академія статистики, обліку і аудиту Держкомстату України. DOI: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/3084/1/33.pdf>
13. Товариство з обмеженою відповідальністю «Новус Україна». Окрема фінансова звітність. 2020. DOI: https://novus.ua/media/downloadable/Novus_Standalone_FS_20_15062022_signed.pdf
14. Товариство з обмеженою відповідальністю «Новус Україна» та його дочірні Компанії. Консолідована фінансова звітність. 2018-2019. DOI: <https://novus.ua/media/downloadable/Novus%20Group19fsu.pdf>
15. Цимбалюк Л. Г., Скригун Н.П. ЧИННИКИ, РЕЗЕРВИ ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ЯК ОСНОВА ЗМЕНШЕННЯ ЦІНИ ТОВАРУ. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 3(15)2011. DOI: <http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/16-3-15-2011.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

Фінансові активи та зобов'язання

Показник	31 грудня 2019 року	31 грудня 2018 року	1 січня 2018 року
Інвестиції	14 694	13 500	15 214
Торгова та інша дебіторська заборгованість	397 644	332 103	353 377
Грошові кошти та їх еквіваленти	432 884	361 356	289 438
Усього фінансових активів	845 222	706 959	658 029
Орендні зобов'язання	2 509 979	2 070 241	2 218 968
Позики	1 392 187	629 297	502 108
Торгова та інша кредиторська заборгованість	2 240 062	2 546 633	2 085 564
Усього фінансових зобов'язань	6 142 228	5 243 171	4 806 640